

З цыклу “Гарбатныя замалёўкі”

Перакладнік

Месца дзеяння — усходняе ўзбярэжжа ЗША.

Час — вясна 1998 году.

Амэрыканскі ўрад не шкадуе грошай на прыём дэлегацыяў. Замежных гасцей возяць па краіне, паказваюць ім красу й дасягненні, селяць у добрых гатэлях. І я гэтую палітыку ўхваляю, бо часам падрабляю перакладнікам.

Гэтым разам украінская дэлегацыя складаецца з двух урадоўцаў.

Першы — кіраўнік групы, вядомы дзяяч, лідэр партыі, прэтэндэнт на найвышэйшыя пасады.

Другі — ягоны дарадца, дэпутат парлямэнту, кіраўнік нейкай асацыяцыі. Па спецыяльнасці ён, як пазначана ў паперах, эканаміст, але выгляд у яго як у ахоўніка. Габарыты дазваляюць яму затуліць кіраўніка ня толькі ад кулі, але й ад гарматнага снараду. На правай руцэ ў яго, нібы на доказ майго меркавання, няма безыменнага пальца.

Абодвум гасцям за пяцьдзясят, і абодва яны зь сялянаў. Але ня мяса-малочнага, а казацкага заводу. Адсюль і пастава, і хвалістая сівізна, і разумны, недаверлівы пагляд. Як і належыць тым, хто нарадзіўся якраз пасяля Голаду, бачыў вайну й змоладу пакаштаваў бясклебіцы. Такіх утопіямі не прывабіш. Такія, ухапіўшыся за нешта, свайго не адпусцяць.

Маё заданьне — забраць іх у гатэлі, суправаджаць падчас сустрэчаў у Гарвардзе, давезьці цягніком да Ейлю, дзе будзе канфэрэнцыя й дзе кіраўнік дэлегацыі будзе трымаць прамову. Потым яны ў Нью-Ёрку размаўляюць з дырэктарамі банкаў. У Філадэльфіі ўкраінская грамада справіць у іхны гонар банкет. У Вашынгтоне іх сустрэне й правядзе наш амбасадар.

Я ж зь Ейлю вяртаюся ў Бостан, складаю справаздачу і праз колькі месяцаў цяганіны й нагадваньняў нарэшце атрымліваю свой чэк.

У Гарвардзе ўсё йдзе гладка. Сустрэча з рэктарам. Запіс у кнізе ганаровых гасцей. Абмен пратакольнымі фразамі й сувэнірамі. Агляд унівэрсытэту.

Выказваецца толькі кіраўнік, стрымана й па сутнасьці. Часам ён перапытвае дату ды, калі гэта дарэчна, паказвае абазнанасьць у амэрыканскай гісторыі. Хаця па адукацыі ён тэхнар.

Дараднік-эканаміст маўчыць. Ён нясе адказнасьць за торбу, зь якой пасля кожнай сустрэчы дастае то статуютку з нацыянальнай сымбोलікай, то ве-

лічэзны фотаальбом, то сыгнальны асобнік “Роздумаў пра набалелае”, палітычна-жыццёвага маніфэсту свайго шэфа.

Пасьля экскурсіі я іх вяду паркам на абед з прафэсураю.

— О! — раптам спыняецца дараднік. — Вавёрачка!

Кіраўнік таксама ўголас рэагуе на асаблівасьці пэйзажу. Перад узорам сучаснай архітэктуры ён заўважае, што будаўнікі не зраўнавалі зь зямлёй маляўнічы пагорак і два дрэвы. А маглі б. Перад старасьвецкім будынкам камэнтую асаблівасьці кладкі ды якасьць цэглы. Апрача таго, ён абазнаны ў расьлінах. Калі ягоны дарадца кажа “баярышнік”, ён папраўляе яго на “глог”.

Падчас абеду абодва не выпускаюць з рук нажа й відэльца. Палова прафэсараў, наадварот, падграбае рыс кавалачкам хлеба. А адзін тое самае робіць пальцамі.

У паўзах паміж стравамі гарвардзкія навукоўцы пытаюцца пра справы ўва Ўкраіне. Кіраўнік дэлегацыі адказвае ім. Адразу відаць, што ён — не дагматык, а рэаліст і геапалітык.

— Гэта, — кажа ён, — ня міт, а рэальнасьць. Цэнтар Эўропы — на нашай тэрыторыі. Таму мы — ня толькі паміж Усходам і Захадам, але й паміж Поўднем і Поўначчу. І з гэтым нельга не лічыцца.

Ён апэруе такімі катэгорыямі, як “нацыянальны мэнталітэт”, “пераходны пэрыяд” і “бескатаклізмавая зьмена цывілізацыяў”. Перакладаць гэтую гладзь — асалода. Я для парадку трымаю напaгaтoвe нaтaтнік і асадку, ня зводжу пагляду зь ягоных сківіцаў і нібы турую прамоўцу. Месцамі мой сынхронны пераклад апярэджвае ягоны сказ. За кошт гэтага я месцамі ўпрыгожваю палітычную думку квяцістым фразэалгізмам.

Публіка ў захапленьні ад нас абодвух. Яна бачыць, што я перакладнік-ас, а кіраўнік дэлегацыі — хутчэй цэнтрыст, чым лявак. Двухбортныя пінжакі й пах льянды ад абодвух палітыкаў толькі ўзмацняюць сацыял-дэмакратычнае ўражаньне.

Пасьля кавы з дэсэртам гаспадары й госьці йдуць на выхад. У фае дэлегацыя чакае аднаго з дэканаў.

Дараднік пытаецца ў мяне, што гэта было на гарнір.

Я кажу, што ня ведаю. Нешта з гародніны, мэксыканскае.

Кіраўніку тая страва нагадвае нашую баклажанавую ікру.

— Толькі яны, — зазначае дараднік, — яе перапярычылі.

Кіраўнік разглядае партрэт, які вісіць над камінам.

— Хто гэта? — пытаецца ён у мяне.

— Жонка мастака, — кажу я тое, што напісана на маслянжовай шыльдацы. Прозьвішча аўтара мне нічога ня кажа.

— Не, — умешваецца дараднік, які таксама прачытаў назоў. — Гэта артыстка.

— “Артыст” па-іхнаму — мастак, — тлумачу я. — Таму гэты назоў перакладаецца як “Жонка мастака”.

Кіраўнік набліжаецца да палатна й замілавана хітае чупрынаю. Потым адыходзіць на два крокі й робіць тое самае, абапіраючыся на раэль.

— А вы ня ведаеце, як яе клікалі? — пытаецца ён у мяне.

Я перасмыкаю плячыма.

— Я, — кажа ён з лёгкім сумам, — не сумняюся, што яна ўкраінка!

Мы з дараднікам падступаем да карціны й яшчэ раз перачытваем ейны назоў.

— Бо гэта, — тлумачыць кіраўнік, — наш, украінскі тып прыгаста.

Наступнае раніцы мы цягніком рушым у места Нью-Гейвэн, дзе размешчаны Ейльскі ўніверсітэт. Кіраўнік сядзе каля вакна, дастае з тэчкі друкаваныя аркушы і аловак.

Я пытаюся, ці нельга было б мне папярэдне пазнаёміцца з тэкстам ягонай прамовы. Не цяпер, натуральна, а некалькі дзён пазней.

Палітыкі паварочваюцца й некалькі сэкундаў, нібы дзвюма калодамі, прыціскаюць мяне сваімі позіркамі.

Я адразу здаюся. Мяне, кажу, цікавіць лексыка. Асабліва тэрміналогія. Сынтаксычныя канструкцыі. Каб падчас спавешчання я мог з ходу перадаць усе нюансы стылю.

Палітыкі пераглядаюцца.

— Лексыка тут простая, — запэўнівае мяне кіраўнік. — Усе словы зразумелыя й агульнавядомыя. А прамовы ў мяне няма. Я ніколі не чытаю з паперкі. Звыкся ўсё казаць ад шчырага сэрца.

Ён зіркае на свайго дарадніка й занураецца ў старонкі. Дараднік ківае й туліцца да мяне. Я яму ледзь дастаю да падпахі.

— А вы тут па якой лініі? — пытаецца ён. Дарадніку хочацца ведаць, працую я, стажуюся ці вучуся. Эміграваў я ці знаходжуся тут часова. І колькі мне, калі не сакрэт, плацяць.

Я даю вычарпальныя адказы, не хаваю ні расцэнак, ні таго, які працэнт ідзе на падаткі.

— Дык каго ж вы тут прадстаўляеце? Афіцыйна вы хто?

— Афіцыйна я — прадстаўнік самога сябе. А цяпер я падзарабляю. Гэта цяпер дазваляецца.

Дараднік задумваецца і, мабыць, вырашае, што ад мяне столькі ж пагрозы, як з быка малака. Таму ён распружваецца й спаўзае на “ты”.

— А для чаго табе тэкст прамовы?

— Каб падрыхтавацца.

— Да чаго? Ты ж казаў, што ведаеш мову.

— Ведаю, але яшчэ ня ўсю.

— Яшчэ ня ўсе словы вывучыў?

— Яшчэ ня ўсе.

— А колькі? Палову ці болей?

— Недзе каля гэтага. Але рэч тут ня ў словах.

— А ў чым?

— Падчас перакладу на такім высокім узроўні здараюцца збоі. Ачмурэнне. Ад хвалявання.

— Напрыклад?

— Напрыклад?.. Напрыклад, тая ж самая баклажанавая ікра. Па-нашаму гэта — ікра, а па-іхнаму працёртыя баклажаны. Альбо баклажанавая прып-

рава.

— Ну? І што з таго?

— А тое, што перакладнік у стрэсавай сытуацыі можа забыцца, як будзе па-ангельску ня толькі “прыправа”, але й “баклажаны”.

— Дык што за праблема? Скажы “сінія”! Яны цябе зразумеюць. “Сіні” па-іхнаму “блу”. Так? Гэта нават я ведаю! У іх такое расьце? Ці яны ўсю фрукту з Мэксыкі возяць?

Я пытаюся, ці ўпершыню ён тут.

— Чаму ўпершыню? — абураецца райца. — У шосты раз!

Загінаючы пальцы, ён апавядае пра ўсе свае папярэднія візыты. Апрача таго, тут навучаецца ягоны сын. На банкіра. І старэйшая дачка працуе ў нашым консульстве.

Я пытаюся, як ім на новым месцы спалася й ці задаволеныя яны сваім жыллом.

— Гатэлік нічога... Але бываюць і лепшыя.

Дараднік прыгадвае, што калі ў дзевяноста першым годзе іхную дэлегацыю пасялілі ў адным з фэшэнэбэльных вашынгтонскіх гатэляў, дык ён там у ліфце ехаў з Амэльдаю Маркас, удавою філіпінскага дыктатара.

— А наагул, я табе скажу з свайго досведу, што яны задарма нічога ня робяць. Яны ўсё да цэнта падлічваюць! Ня тое, што мы. Калі яны нас запрашаюць, значыць, ім гэта выгадна. Значыць, мы ім патрэбныя. Нават калі яны проста вывучаюць нас. Як папуасаў. Могуць сабе дазволіць.

За акном — парослая чаротам вада. Бухты, затокі, выпачкі й ветразі на шэрым даляглядзе.

— О! — абрывае сябе дараднік, быццам ён зноў пабачыў вавёрачку. — Акіян!

Кіраўнік хутка ацэньвае сытуацыю й абвешчае: “Атлянтыка”.

— Дык гэта, выходзіць, іхная мяжа, — мяркуе ўголас дараднік. — А дзе ж памежнікі? Чаму не відаць заставаў?

З выразу ягонага твару не зразумела, жарт гэта ці рытарычнае пытаньне. У кожным разе, я не абавязаны адказваць.

— А вось колькі часу табе трэба, каб тут поўніцай адаптавацца? — раптам нахіляецца да мяне дараднік. — Настолькі, каб ты ад іх не адрозьніваўся.

Я кажу, што ня ведаю.

— Год? — цісьне ён. — Два? Пяць?

— Не.

— Ну прыблізна!

— Прыблізна ніколі.

— Чаму?

— Позна, дзеткі мае!

— Ну-ну... — райца паварочваецца да акна й выглядае заставы.

Усё-такі трэ было б яшчэ раз спытацца ў кіраўніка, пра што ён там будзе гаварыць. Няхай дасьць хоць якія тэзы.

— А як жа тады нашыя выведнікі? — торгае мяне дараднік. — Яны ж тут

ня змалку?

Я намагаюся прыгадаць, пра што мы зь ім размаўлялі.

— Ня змалку.

— Вось жа й яно!.. Значыць, век тут ні пры чым. Абы было жаданьне.

— Гэта праўда.

— Вось бачыш!

— Так.

— Гэта ўжо ты, — ставіць ён мне дыягназ, — замэрыканізаваўся.

Я маўчу.

— Адарваўся ад жыцця, — тлумачыць ён сваю думку.

На канфэрэнцыі кіраўніка дэлегацыі прадстаўляюць як рэфарматара, патэнцыйнага прэм’ер-міністра, а то й прэзыдэнта. Я тырчу праваруч яго й, дачакаўшыся паўзы, перасьпеўваю ўсё, што ён кажа. Пра тое, што мы — маладая дзяржава. Што ў нас міралюбная палітыка. Ня толькі замежная, але й унутраная. У адрозьненьне ад суседзяў. Пра дэмакратыю й вольную прэсу. Пра тое, што мы — ключавое зьвяно бясьпекі рэгіёну. Таму нам патрэбная падтрымка. У выглядзе, перадусім, інвэстыцыяў. Але ня толькі іх.

Я лёгка адбіваю ўсе гэтыя мячы. Але тут кіраўнік, каб давесьці сваю рэфармаванасьць, раптам ідзе ў штопар і сыпле тэрмінамі. Цягам некалькіх сказаў на мяне абрынаюцца й працэнтавая стаўка, і падатак на даданую вартасьць, і бюджэтны дэфіцыт, і перагіны бартэру. Ледзьве выкараскваюся з пад тых глыбаў, як зь яго лезе перадаплата, безакцэптнае спісаньне плацяжоў і картатэка-два.

Зь мяне лятуць ніты й засьцерагалінікі. Таму, як прафэсіянал, я дзе можна спрашчаю, а дзе нельга — кампэнсую й імправізую. Каб няхай і з стратамі, але данесьці да адрасата сутнасьць прамовы. А менавіта: дайце грошы, гады!

Пасьля спавешчання — пытаньні да прамоўцы. У залі сядзяць ня толькі навукоўцы-выкладчыкі, але й бізнэсоўцы. Адзін зь іх пытае, як так, што ён не далей як у гэтым студзені зьбіраўся інвэставаць у маладую дзяржаву сто пяцьдзясят мільёнаў даляраў, а зь яго пры гэтым вымагалі пяць мільёнаў “за паслугі”. Тэрмінова дый яшчэ гатоўкаю. Другі штось мармыча пра карупцыю. Трэці — пра адсутнасьць заканадаўства й інфраструктуры.

Кіраўнік з усім пагаджаецца. Кожны зь ягоных адказаў пачынаецца фразай “што ж вы хочаце”. Пасьля чаго ён ганіць уладу, якая прыгнятае, дупшыць і цягне назад. Таму колькі вы ім ні дасьцё, яны ўсё раскрануць.

З залі цягнуцца рукі букваедаў, якія хочуць ведаць, чаму з гэтага верыць: таму, што ён цяпер кажа, ці таму, што казаў да таго.

— Калі я казаў? — дае задні ход кіраўнік і валіць усё на мяне. — Што гэта вы ім тут наперакладалі?!

Я моўчкі лыпаю вачыма.

— Нашая пазыцыя ясная й зразумелая! — ідзе ён у наступ. — І мы яе пасьядоўна адстойваем. А ў вас? Патлумачце мне, калі ласка, якая ў вас у дачышчэньні да нас стратэгія?

Публіка не гатовая да адказу.

— Вось бачыце! І так — заўжды! Мы вас пра нешта пытаемся, але ніколі не разумеем адказаў!

Пакуль публіка абмяркоўвае, хто гэтым разам спартачыў — прамоўца ці перакладнік, кіраўнік падводзіць вынікі.

— Бо мы вам паверылі! І пайшлі на значныя й вялікія, між іншага, нявыгадныя для нас, учынкi. Праз што і церпім цяпер. А што мы чуем з вашага боку? Адны размовы. Балбатня. І ніякага канкрэтнага пляну. Таму наш народ кажа: абяцанкі — цацанкі, а дурню радасьць. Прашу перакласьці гэта слова ў слова!

Увечары — прыём. Я хуценька згортваюся, каб не прапусьціць цягніка. Кіраўнік дэлегацыі не глядзіць у мой бок. Скардзіцца на мяне ён, мабыць, ня стане. А вось падгадзіць можа. Шкада. Бо больш, чым за пераклад, я нідзе не зараблю. І мяняць прафэсію ўжо запозна.

Я раблю рэйд паміж сталамі, каб было чым падсілкавацца ў дарозе, і закульваю ў туалет. Не пасьпяваю перапакаваць усё з кішэняў у торбу, як нехта, зьліўшы ваду, штурхае мяне ў плячо.

— На, бяры! — дарадца працягвае мне сваю візытоўку й ідзе мыць рукі. — Як вернешся дадому, заходзь. Калісь, можа, ты мне чым дапаможаш. А калісь — і я табе.

Я яму дзякую.

— Але глядзі, — папярэджвае ён мяне, — каб ня дужа амэрыканізаваўся тут!

Я абяцаю не рабіць гэтага.

На вакзале я за тры каўткі спусташаю тры мэзуркі. Сьпяраша “сьмірноўку”. З маскоўскае чары атруту маскоўскую. Потым віскі. Якаснага ірляндзкага разьліву. І, нарэшце, ліквор. Перацукраваная гідота. На шчасьце, у торбе прамацаваюцца яшчэ дзьве ёмістасьці. Мяркуючы па памерах, гэта — піва.

У вагоне побач са мной апынаецца зямляк. Ён таксама быў на канфэрэнцыі й задаваў разумныя пытаньні ўсім выступоўцам. Тыповы малады выдатнік. Ён прадстаўляецца. Стас Нейкі-Енка. Прозьвішча я адразу ж забываюся. Родам ён з Казалупску і не хавае таго, што ў Гарвард на магістарскае навучаньне (бізнэс-адміністраваньне) патрапіў сам, без пратэкцыі. Напісаў праект, выйграў стыпэндыю, правучыўся год у Будапэшце, падаў заяўку, здаў іспыты й апынуўся за акіянам.

Што дзеецца ў сьвеце!

Паўгадзіны Стас не закрывае рота. Відаць, што ён усё хапае на ляту, скрозь мае сяброў і праз кампутар далучаны да мільёну сетак. Пра палітыку й эканоміку Ёўкраіны ён ведае ўсё. Хто каму сваяк, хто адкуль грошы бярэ, дзе іх захоўвае і хто з кім цяпер кахаецца. Мяне ён, не спытаўшы дазволу, называе па імі й на “ты”. Але, здаецца, гэта ў яго ня хамства, а галавакружэньне ад посьпехаў. Гадоў яму, можа, дваццаць два. Максымум дваццаць пяць. То бок падыходзіць мне ў сыны. Трохі маладзейшы за маю жонку.

— Гэты год, — спавядаецца ён на ўвесь вагон, — я толькі вучыцьмуся. У дзевяноста дзявятым буду набірацца адусюль досьведу. А ўжо ў наступным тысячагодзьдзі...

— Ты піць будзеш? — пытаюся я ў яго й цягнуся да торбы. Як я й падаз-

раваў, у першай пляшцы піва. “Гайнэкен”.

— Ленін сказаў дзяліцца, — працягваю я Стасу пляшку.

Ён вылуплівае вочы. Фальклёр майго дзяцінства для яго тое самае, што для мяне школьная альгебра.

— Дзякую, — кажа ён, разгледзеўшы налепку, — я не хачу.

— Па рэлігійных меркаваннях ці мама бароніць?

— У сьвеце ёсць нашмат больш кайфовыя рэчы.

— Маладое пакаленьне выбірае пэпсі?

— Ваду. — Стас дастае з свайго партфэлю пляшку крынічнай вады й робіць птушыны каўток.

Я хаваю піва й зашморгваю кайстру. Наш цягнік імчыць над акіянам у супэльнай цемры. Калі б тут былі заставы, яны сьвязаціліся б.

Я пытаюся ў Стаса, ці стане калісь кіраўнік дэлегацыі прэзыдэнтам ці прэм’ер-міністрам.

Стас кажа, што не.

— Чаму?

— У яго няма каманды.

Высьвятляецца, Стас асабіста знаёмы й зь ягоным дараднікам, бо колькі гадоў таму працаваў перакладнікам на сэмінары, у якім той браў удзел. Стас кажа, што трыццаць пяць гадоў таму дараднік быў-такі спартоўцам і кідаў молат за зборную Саюзу. А палец ён страціў на трэніроўцы, калі зачэпіўся пярсыцёнкам за баскетбольны кошык.

— А што гэта быў за сэмінар?

— Па эканоміцы пераходнага пэрыяду. Гарвард штогод ладзіць нешта падобнае для дзеячоў з былога СССР.

— І што ён там казаў?

— Што ў нас таксама ёсць цікавыя напрацоўкі і што Захад мог бы іх у нас пазычыць. У пляне абмену.

— Напрыклад?

— Напрыклад, як рабіць з гаўна харчы.

— Так і сказаў?

— Я гэта перакладаў.

Стас тлумачыць, што дарадца некалі ў сваім міністэрстве ўзначальваў аддзел, які распрацоўваў сакрэтныя праграмы перабудовы народнай гаспадаркі ўва ўмовах атамнай вайны. Афіцыйна гэта называлася, здаецца, “аднаўленьне рэсурсаў у пераходны пэрыяд”. Ідэя тады была такая, што падчас вайны з імпэрыялістамі ўсё будзе зруйнавана. Але ж нехта, пэўна ж, ацалее. А значыць, іх трэба карміць, бо іначай яны ня будуць працаваць. Праграма прадугледжвала стварэньне ўнівэрсальных падземных паселішчаў, дзе людзі будуць есьці ня толькі карэньчыкі й чарвякоў, але й дробную птушку. Курынае лайно яны будуць перарабляць у сьпірт, а сьпірт выкарыстоўваць як паліва. Апрача таго, яго можна будзе пусьціць на прэміі за ўдарную працу.

— А як ён гэта называў? Гной? Фэкаліі?

— Ня памятаю. Здаецца, “памёт”.

— А як ты туды патрапіў?

— Яны шукалі перакладніка. Тэрмінова. А я тады літаральна дзень, як прыехаў у Гарвард.

— М-да...

— М-да...

Але нашыя з Стасам “м-да” трэба перакладаць па-рознаму. Мой выгук азначае, што я чвэрць стагодзьдзя цягаў мэтлук з мовы ў мову, перш чым сплянйраваць на даляры. Ягоны — тое, што яму непрыемна калупацца ў курыным кале.

На пад’ездзе да Бостану я пытаю ў Стаса, хто з нашых палітыкаў мае шанцы на посьпех. Заміж адказу Стас пытаецца, ці не заўважыў я, што на канфэрэнцыі ў Ейлі ўсіх, хто там быў з Украіны, можна падзяліць на тры групы.

— На тры?

— Так. На тры.

Стасік падае сваю клясыфікацыю. Першая група — тыя, хто цяпер пры ўладзе. Пяцідзесяцігадовыя. Яны моваў ня ведаюць. І перакананыя, што ўсё, у чым іх тут прасьвятляюць, — брахня. Бо праўду ад іх хаваюць. Вытворчасць яны разумеюць як сродак для забеспячэння вытворцы, а не грамадства. Найбольш яны цэняць “крышу”, то бок сувязі ў “вярхах”. Жыцьцё ўспрымаюць як хаос альбо як броўнаўскі рух. Пра тое, як функцыянуе іншы сьвет, маюць перакручанае ўяўленьне. Іхная мэта — захапаць усё, што блага ляжыць, забяспечыць сябе й сваіх дзяцей, а рэшту — панадкусваць.

Другая група — тыя, каму каля сарака. Яны штосьці бачылі, троху паездзілі й паднабраліся ўсяго, што ім дзесьці калісьці давалі. Але ім гэта няма дзе класыці. Яны ўжо сфармаваныя папярэднім жыцьцём. Таму ўсё гэта для іх — пераклад. Катэгарыяльны апарат, якім яны апэруюць, дужа абмежаваны. Дый ня ўсё надаецца для сынхроннага перакладу. У выніку, вакол іх безьліч мёртвых зонаў. А адсюль выснова, што ад іх таксама ня будзе толку.

І, нарэшце, трэція — тыя, што патрапілі сюды маладымі. Тыя, што тут жывуць і навучаюцца. Яны ўсё засвойваюць зь першакрыніцаў. І на іх ня цісьне сьмецьце, якім дыхалі іхныя бацькі й дзяды. Ім зразумелыя й блізкія тэрміны й рэаліі заходняга грамадства. Яны размаўляюць з амэрыканцамі на роўных і безь перакладу. Ня ўсе зь іх тут застануцца. Нехта вернецца, і дзякуючы ім некалі і ў нас пачнуцца зьмены.

— Вось за гэта я й хачу выпіць! — кажу я візіянэру й лезу па сваё піва. Мне не да прагнозаў. Зь мяне стае й сёньняшніх клопатаў.

— А ведаеш што, — неспадзявана адгукаецца Стас, — дай я пакаштую.

Дачакаўшы, пакуль я адкаркую пляшку, ён па-свойску цягнецца да яе. Робіць каўток і крывіцца.

— Ты ж казаў, што ня п’еш!

— Я казаў, што не хачу.

— А цяпер захацеў?

— У Галяндыі, — кажа Стас, — я ўжо калісьці піў гэты “Гайнэкен”. Але на разьліў. Бачкавое. Што табе сказаць... Гэта — неба й зямля.

— Добра. Як буду ў Галяндыі, праверу.

Піва ў апошняй з маіх трафэйных пляшак мае дзіўны прысмак. Падношу яго бліжэй да лямпы, чытаю назоў і бачу, што гэта падробка. Нейкае малакалярыйнае безалькагольнае піўко. Ня тое скраў! Але ж якая паскудная цяпер

пайшла моладзь!

Сам вінаваты. Трэ было загадзя такое прадбачыць. З гэтым выдатнікам і наагул. І ні ў якім разе нельга было браць маладую. Гэта спачатку здаецца, што яна табе будзе ўдзячная навек. За тое, што ты яе ўсяму навучыў. Але што цяпер наракаць...

Яна зь лёту засвоіла ангельскую (бо здольная!), перакваліфікавалася й зрабіла мне “гуд бай”. Сем месяцаў прымітыўных кампутарных курсаў, і яна ўжо зарабляе ўтрая больш за мяне. Натуральна, цяпер яна незалежная. Цяпер яна можа “шукаць сябе”. Ужо, напэўна, знайшла кагось. Бо іначай бы яна мяне пабаялася кідаць. Я ведаю жанчынаў. Разводзіцца мне не ўпершыню. І не канец сьвету. Бывала й горай.

Як толькі аформлю развод, падамся ў Канаду. Я ўжо запоўніў анкету на іміграцыю. Там галоўнае набраць пэўную колькасць балаў па некалькіх катэгорыях. Адукацыя, досвед, век, узнагароды. І прадставіць даведку, што ў цябе на рахунку ёсьць ня менш за дзесяць тысячаў канадзкіх даляраў. Гэта блізу шасьцёх тысячаў амэрыканскіх. Іх, ведама, у мяне няма. Але я ведаю, у каго пазычыць. Пакладу ў банк, вазьму даведку, вышлю яе ў Канаду, а грошы адразу ж вярну. Шмат хто так робіць.

Век будзе праблемаю. Ём валеі браць маладых. Затое я набяру балы па іншых катэгорыях. Па стажы, напрыклад, па ранейшых дасягненьнях. Не дарма ж я калісьці ў піянерскім лягеры выйграў першыństwo атраду па настольным тэнісе.

У Канадзе багата ўкраінцаў. У Канадзе багата жанчынаў. Перакладнікі ўсім патрэбныя.

У Бостане ідзе дождж. Разьвітваюся з Стасам і шукаю стаянку таксовак. На апошнюю дваццатку падкачу пад самыя дзьверы. А потым унясу гэта ў справаздачу. Яшчэ й выцыганю ў таксіста пустую квітанцыю й накручу колькі змагу. На ўсю дэлегацыю. За ўсе свае пакуты. Няхай кампэнсуюць!

Парасону я ня ўзяў, таму, калі я апынаюся ў галаве чаргі, мне ўжо няма чаго хаваць ад вады.

Нарэшце пад’яжджае жоўтая таксоўка, каб узяць каго-небудзь на падсадку. Адчыняю дзьверы, махаю рукой Стасу (ён толькі што выйшаў з вакзалу) і пытаюся ў кіроўцы, куды ён едзе. Кіроўца не пасьпявае адказаць мне, бо Стас паўзь мяне залазіць на задняе сядзеньне, цісьне мне па дарозе руку, дзякуе й зачыняе дзьверы. Яшчэ сэконда — і жоўты карабель пад кулямётнымі чэргамі дажджу нясе яго ў цёплую абшчагу.

Маладое пакаленьне выбірае таксі.